

DE VLUCHT NAAR HUIS

Alan Hlad

De vlucht naar huis

Vertaald uit het Engels door Nellie Keukelaar

the house of books

Oorspronkelijke titel: *The Long Flight Home*

Oorspronkelijk uitgegeven door: John Scognamiglio Books, een onderdeel van Kensington Books, New York 2019

© Alan Hlad, 2019

© Vertaling uit het Engels: Nellie Keukelaar, 2022

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2022

Omslagontwerp Nederlandse uitgave: Mark Hesseling, Wageningen

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 6393 7

ISBN 978 90 443 6394 4 (e-book)

NUR 342

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Epping, Engeland – 7 september 1940

Op de dag van de gruweldaad was Susan Shepherd aan het werk in een duiventil. Ze strooide voer – een mix van sorghum, tarwe en erwten – in een lange metalen voerbak. Enkele slaperige jonge duiven staken hun kopje onder hun vleugel uit, maar deden geen poging hun nest te verlaten. De meeste duiven waren buiten, vlogen rond boven de glooiende groene schapenwei of zaten in de buigende berken van het Epping Forest.

‘Jullie gaan ons helpen om Groot-Brittannië te redden,’ fluisterde ze.

De duiventil was een houten schuur van vier bij vier meter met een vakverdeling, zoals zo’n open kast op de lagere school. Er lagen alleen geen regenlaarzen, mutsen of natte wanten in, maar in de piepkleine ruimten leefden ruim zestig duiven. Dit was de oorspronkelijke duiventil, die haar grootvader Bertie al had gemaakt voordat zij geboren werd. Het afgelopen jaar waren er in allerijl twaalf duiventillen bijgebouwd. Op het aantal duiven na was er op de boerderij van haar grootvader niets veranderd sinds ze naar Londen was vertrokken om aan de universiteit zoölogie te gaan studeren. Dezelfde muffe lucht: een combinatie van donsveren, uitwerpselen en graan. Ze had niet

verwacht zo snel weer naar huis terug te keren, maar haar vrijwilligerswerk voor de National Pigeon Service, de landelijke duivensportbond, had haar gedwongen haar studie af te breken om iets belangrijkers te doen: oorlogsduiven fokken.

Terwijl Susan voer van haar versleten rok afveegde – die met stof en stopwol was opgelapt – gleed haar blik naar de vervaagde potloodstrepen op de muur, waarmee Bertie haar groei had bijgehouden. Ze moest dan met haar rug tegen de muur gaan staan en haar hals rekken als een giraf. Omdat ze dolgraag wilde groeien, had ze zelfs weleens papieren zakdoekjes in haar schoenen gestopt. Een halfjaar later had Bertie slechts gelachen toen zijn kleindochter, die niet meer aan de papieren zakdoekjes had gedacht, een paar centimeter gekrompen bleek te zijn. In haar kindertijd vond ze het fijn als het potlood langs haar kruin streek, als ze hoorde dat er een streepje werd gezet en ze zich vol verwachting omdraaide om te kijken hoe lang ze was, terwijl de duiven geamuseerd koerden. Susan hurkte neer en raakte het onderste streepje aan, dat gezet was toen ze een peuter was, kort nadat ze bij Bertie was komen wonen.

Mijn vogel heette Piep. Toen iedereen 's nachts sliep, bracht Piep in huis de griep.

Susan zette het springtouwliedje uit haar hoofd, pakte een houten lepel en tikte ermee tegen een blik waar ooit de verf in had gezeten die nu van de gevelbekleding van haar grootvaders huis afbladderde.

Er vlogen duiven door een gat vlak bij het plafond. Een voor een kwamen ze de duiventil binnen en fladderden omlaag. Ze renden over de vloer, staken hun kopje vooruit en tikten met hun pootjes, terwijl hun lijfje elegant en stabiel bleef, alsof ze een eikel op hun staart zouden kunnen laten balanceren. De laatste vogel die binnenkwam, landde op het graanvat en hield haar kopje schuin.

‘Hallo, Duchess,’ zei Susan.

De vogel – uniek door een glanzende paarsgroene vlek in de hals die je eerder bij een pauw dan bij een duif zou verwachten – fladderde naar de vloer en waggelde naar Susans voeten.

‘Je bent door en door verwend.’ Susan strooide voer op haar hand en hurkte neer.

Duchess pikte naar de graankorrels.

De snavel kietelde op Susans handpalm. Ze wist dat ze een duif niet uit de hand mocht voeren – dat was in strijd met het protocol van de National Pigeon Service en met dat van haar grootvader – en het zou ongetwijfeld problemen opleveren als Duchess ooit werd ingezet. Maar deze vogel was anders. En dat kwam allemaal doordat een wilde kat onder de deur door had weten te kruipen en een einde had gemaakt aan het leven van Berties dierbare duiven, Skye en Islay.

Drie jaar daarvoor hadden Susan en Bertie de overblijfselen van Skye achter het graanvat gevonden. Islay bleek met een zwaar beschadigde vleugel op haar nest te zitten, op een ei dat ze voor de aanval had gelegd. Ze hadden geprobeerd Islay’s vleugel met tape en een paar houtspaanders te spalpen, maar de duif was te verzwakt om te eten. Ze zat nog vijf dagen op haar ei, toen stierf ze. Bertie en Susan begroeven haar in een tabaksdoos naast Skye aan de rand van het Epping Forest.

Toen geen van de andere duiven op het ei wilde gaan zitten, dat beoedeld was door de tragedie met de kat, stond Susan erop dat ze het op een andere manier zouden proberen, ook al was haar grootvader ervan overtuigd dat de kans dat het ei zou uitkomen heel klein was, zeker zonder gekalibreerde broedmachine, die ze zich niet konden veroorloven. Susan, die net zo koppig was als haar grootvader, had een blauw keramisch schaalpje gepakt waar haar grootmoeder vroeger haverhoutpap uit at. Ze verwarmde het schaalpje met heet water uit de fluitketel, zodat het een goede basistemperatuur had, wikkelde het ei voorzichtig in een vochtige doek en legde het pakketje in het schaalpje. Ze zette het schaalpje onder Berties bureaulamp en paste de afstand aan om de ideale temperatuur te krijgen, die ze had bepaald door een thermometer onder een broedende duif te steken.

Gedurende twee weken en twee dagen draaide Susan het ei elke acht uur om en sprenkelde ze waterdruppels op de doek voor de juiste vochtigheid. Hoewel de kans groot was dat ze het ei bij de ouders

moesten begraven, begon het vroeg op een zondagochtend te trillen. Susan en haar grootvader gingen niet naar de kerk, pakten een stoel en zaten drie uur te kijken terwijl de eierschaal langzaam begon te barsten. Toen de kerkklokken luidden en de kerken in Epping uitgingen, brak de eierschaal en verscheen er een verschrompeld duivenkopje.

‘Je ouders en je oma zouden trots op je zijn,’ had Bertie gezegd.

Susan had met een zwaar gevoel in haar borst geglimlacht en had het jonge vogeltje voorzichtig gestreeld.

Het was een wonder dat het ei was uitgekomen, maar Susan wist dat dit vogeltje, zonder de duivenmelk van de ouders, slechts een kleine kans had om te overleven. Onverschrokken vermaalde Susan zaad tot een prutje en voerde het jonge vogeltje met de hand. Na een paar dagen kon het vogeltje staan, de vleugels uitslaan en pikken. Een week later at het jonge duifje al mee met de andere duiven in de duiventil. Susan noemde haar Duchess, ook al vernoemde haar grootvader al zijn postduiven naar afgelegen gebieden in Schotland, plekken waar ze nooit waren geweest.

Duchess was bijzonder, en dat kwam niet alleen door haar uiterlijk, hoewel de vlek in haar hals glansde als parelmoer. Dat de vogel opviel, kwam door haar intelligentie, of volgens haar grootvader door haar merkwaardige gedrag. Duiven werden afgericht doordat ze als beloning voor het terugkeren voedsel kregen. Duchess leek echter gedreven door de behoefte de wereld om zich heen te snappen. Er lag een vreemde nieuwsgierigheid achter haar goudkleurige ogen. In plaats van zich bij de groep aan te sluiten, zat Duchess graag op Susans schouder te kijken terwijl de andere duiven aten. Ze koerde als Susan iets zei, alsof ze het leuk vond om een praatje te maken. Nog indrukwekkender was haar atletisch vermogen. Ze kwam altijd als eerste thuis nadat de duiven op een trainingslocatie ver weg waren losgelaten. Bertie zei dat Duchess dat alleen maar deed om een paar minuten Susans onverdeelde aandacht te krijgen. Susan lachte erom, maar ze wist dat er een kern van waarheid in zat.

Terwijl Susan met een vinger over de rug van Duchess streek, klonk

er een sirene. Ze stopte. Het begon als een zacht gegrom, zwol aan tot een oorverdovend geloei, zwakte af en zwol weer aan. Ze kreeg kippenvel op haar armen. Duiven fladderden. Muren schudden. Het zaad in de voerbak trilde.

De deur vloog open. Haar grootvader stapte op zijn kromme benen en met een dof geworden tinnen helm op zijn hoofd naar binnen en riep: 'Luftwaffe!' Hij pakte Susans hand en trok haar mee.

Susan zag de deur vanzelf achter zich dichtvallen. Duchess stond rustig op de vloer terwijl de andere duiven alle kanten op stoven. 'Duchess!' Ze rukte zich los uit de greep van haar grootvader, trok de deur open en pakte de vogel.

Met Duchess in haar elleboogholte rende Susan samen met Bertie naar de schuilkelder, precies zoals ze dat hadden geoefend, waarbij ze elke keer gehoopt hadden dat deze dag nooit zou komen. Maar ze hadden geweten dat het slechts een kwestie van tijd was. Toen ze over het veld en langs enkele andere duiventillen renden, begon de sirene van het nabijgelegen vliegveld North Weald te loeien.

Bertie bleef even staan om op adem te komen en schoof zijn oude legerhelm, die steeds voor zijn ogen zakte, weer omhoog. 'Vlug!' riep hij.

Nog voordat ze de schuilkelder bereikten, hield de sirene op en hoorden ze het gezoem van mechanische bijen. Susan keek omhoog, slikte en duwde de rand van Berties helm omhoog. Honderden vijandelijke bommenwerpers en bijna twee keer zoveel gevechtsvliegtuigen verduisterden de namiddaglucht als een zwerm zwarte vliegen. Het luchtafweergeschut bulderde. Er ontploften zwarte flitsen onder de armada van vliegtuigen.

De schuilkelder was een brede heuvel onder het bladerdak van een grote beuk. Er groeide groen gras op, waardoor het toevluchtsoord amper opviel in de glooiende wei. Je zag eigenlijk alleen de deur, waardoor de schuilkelder aan een hobbithuis deed denken. Susan had haar grootvader geholpen bij het maken van de schuilkelder. Ze had kruiwagens vol met grond geleege en had in emmers beton gemixt

voor de binnenmuren, die verstevigd werden met bakstenen en staalschroot van een verwoeste conservenfabriek. Als toegang gebruikten ze de deur van een oude buitenplee.

Toen ze bij de schuilkelder aankwamen, ging de buik van de bommenwerpers krakend open. In plaats van naar binnen te gaan – wat voor hun veiligheid beter was – bleven ze staan kijken terwijl Hawker Hurricanes, jachtvliegtuigen van de Royal Air Force, over de bomen heen de lucht in schoten. Het gevechtsskader bleek flink in de minderheid te zijn toen vijandelijke escortejagers met het IJzeren Kruis omlaagdoken en om hen heen gingen vliegen. De RAF deed kortstondig een dappere poging. Eén Hurricane ontplofte nadat salvo's de brandstoftank hadden doorboord, met als gevolg een granatenregen boven het Epping Forest. Van een andere Hurricane werd de staart eraf geschoten, waardoor die een duikvlucht maakte en op een veld neerstortte. Niets duidde erop dat de piloot er tijdig met een parachute uit was gesprongen. Een voor een werden de Hurricanes van de RAF uit de lucht geschoten. De paar vliegtuigen die slechts lichte schade opliepen, trokken zich terug terwijl er rook uit de motoren kringelde.

Susan en Bertie zagen de indringers in de richting van Londen vliegen, ruim dertig kilometer verder. De enige tegenstand kwam van onnauwkeurig luchtafweergeschut. Vernietigende granaten werden uit de buik van de bommenwerpers geworpen en doken gierend naar de grond.

'O, mijn god.' De tranen stroomden over Susans wangen toen de eerste bommen ontploften.

Toen het begon te schemeren, lichtte de horizon aan de kant van Londen op door talloze, misschien wel honderden grote branden. Met de duisternis kwam er een tweede golf bommenwerpers, die de hele nacht door hun springlading dropten. De piloten bepaalden aan de hand van de branden waar hun doelwit was. Er flakkerden wihete brandbommen. Overal waren explosies te horen.

Om halfvijf in de ochtend hield het bombardement op. Susan

liep naar Bertie toe, die op de grond zat, en hielp hem overeind. Op slappe benen schuifelde hij de schuilkelder in, ging op een veldbed liggen en legde zijn tinnen helm op zijn gezicht. Niet in staat om uit te rusten stond Susan buiten met Duchess in haar armen naar de gloed aan de horizon te kijken. Het geknars hield aan terwijl de Duitse vliegtuigen boven haar vlogen en de sterren en de maansikkel aan het oog onttrokken. Ze sloot haar ogen en hoopte dat ze niet terug zouden komen. Maar de volgende avond waren ze er weer. En de nacht daarop ook.

Buxton, Maine – 9 september 1940

Gelokt door het geluid van een krakende schommelbank en de geur van geroosterde wortels van cichoreikoffie, duwde Ollie Evans de hordeur open. Zijn ouders schommelden zacht heen en weer, deelden een wollen deken en een mok koffie, terwijl een oranje zon boven de bedauwde aardappelvelden opkwam.

De mok die zijn moeder vasthield, zo zag Ollie, was een misvormde kikkergroene mok die hij in het eerste jaar van de middelbare school bij handvaardigheid had gemaakt. Hij gniffelde. ‘Waar heb je die gevonden?’

Zijn moeder haalde haar schouders op, waar plukken dofbruin haar op lagen. Ze nam een slokje. Er kringelde damp op in de koude lucht.

Ollie was nu geen kleine jongen meer. Hij was ruim één meter tachtig, had golvend bruin haar en had, net als zijn moeder, karamelkleurige ogen. Het kuiltje in zijn kin was precies hetzelfde als bij zijn vader. Toen Ollie op de verandatrap ging zitten, kreeg hij opeens een onbestemd gevoel in zijn maag dat hij ergens anders moest zijn. Het was niet ongebruikelijk om in het najaar thuis te zijn. De meeste scholen gingen binnenkort dicht voor de aardappeloogst. Helaas was zijn oogstverlof permanent.

‘Ik ben trots op je,’ zei zijn vader.

‘Hoezo?’ vroeg Ollie.

‘Omdat je je familie op de eerste plaats zet.’ Hij pakte de mok aan van zijn vrouw en dronk. ‘Ik vind het vervelend voor je dat je nog steeds thuis bent.’ Hij stootte met zijn elleboog tegen de wandelstok die aan de zijkant van de schommelbank hing. ‘Het was niet eerlijk dat jij hier moest blijven.’

‘Geef niet. De boerderij is belangrijk. En jij ook.’

Drie jaar geleden was zijn vaders modderige laars van de koppeling van de tractor af geschoten toen hij een boomstronk uit de grond probeerde te trekken. De tractor kantelde achterover. Zijn vaders rechterbeen kwam klem te zitten, zijn heup werd verbrijzeld en hij brak zijn dijbeen op twee plaatsen. Omdat het Ollie niet lukte de tractor op te tillen, had hij zijn vader met een plantenschopje uitgegraven. Zijn moeder had gebeld dat er een ambulance moest komen en had hem geholpen door met haar blote handen aarde weg te schrapen, waarbij ze drie vingernagels verloor. Het was een pijnlijk herstel geweest voor zijn vader, met twee operaties en martelsessies fysiotherapie. Zijn vader, die met bouten en schroeven bij elkaar werd gehouden, kon inmiddels wel weer wat taken op de boerderij uitvoeren, maar hij kon niet ploegen of gewassen besproeien. Hij kon de pedalen niet meer bedienen, want dan kwam er te veel spanning op zijn kwetsbare been te staan. Zijn vader leek er geen moeite mee te hebben dat hij het tempo van een schildpad had, dat hij altijd gewrichtspijn had of dat hij duidelijk mank liep. Waar hij wel een flinke knauw van had gekregen was het feit dat hij niet meer kon vliegen. Zijn donkere haar was grijs geworden doordat hij verplicht aan de grond moest blijven. Het was alsof de lagere hoogte het verouderingsproces had versneld.

Zijn moeder verschoof de deken die over hun schoot lag, pakte de mok van haar man aan en gaf hem de krant.

Ollies vader haalde het elastiekje eraf, haakte het om zijn wijsvinger en schoot het naar Ollie.

Ollie dook ineen, ook al vloog het zestig centimeter boven zijn hoofd.

De lach verdween van zijn vaders gezicht toen hij de krant opensloeg. 'Lieve help.'

Ollies moeder zette grote ogen op.

'Ze hebben Londen gebombardeerd,' zei Ollies vader, en hij liet haar de krant zien.

'Die arme mensen,' zei Ollies moeder.

Ollie stapte naar zijn ouders toe en las de krantenkop: NAZI'S SLAAN TOE! DUITSE VLIEGTUIGEN BOMBARDEREN LONDEN! Hij haalde diep adem en zuchtte.

'De nazi's hebben er iets langer dan een maand over gedaan om Frankrijk te veroveren,' zei Ollies vader. 'Zonder onze hulp zullen ze binnen een jaar ook Groot-Brittannië innemen. En voor we het weten, houden duikboten een wedstrijd wie er het eerst in Casco Bay is.'

Ollie sloeg zijn armen over elkaar toen het gesprek weer eens over de oorlog ging. De aanleiding was meestal een krantenbericht, maar het eindigde er steevast mee dat zijn vader hen eraan herinnerde dat ze van Britse afkomst waren.

'President Roosevelt zegt dat we neutraal blijven,' zei Ollies moeder.

'Uiteindelijk zullen we bij deze oorlog betrokken raken.' Ollies vader sloeg op zijn dij. 'Als ik niet zo met mijn been sukkelde, zou ik naar Montreal lopen om me aan te melden bij de Canadese koopvaardijvloot. De Canadezen hebben tenminste het lef om Groot-Brittannië bij te staan.' Hij liet de krant zakken. 'We mogen dan ons accent kwijt zijn...'

'... maar ons bloed zal altijd Brits zijn,' viel Ollie zijn vader in de rede. 'Dat weten we.'

Het gesprek op de veranda verstomde. De enige geluiden waren het kraken van de schommelstoel en het krassen van een kraai in het aardappelveld.

‘Vergeet dat nooit.’ Ollies vader legde de krant neer, pakte zijn stok en stond op.

‘Pap, het was niet mijn bedoeling...’

Ollies vader stak zijn hand op. ‘Je moeder en ik gaan boodschappen doen.’ Hij draaide zich om en ging naar binnen. De hordeur knalde tegen het kozijn.

Ollies moeder slaakte een zucht en keek Ollie aan. ‘Ben je vergeten hoe je vader zijn broer heeft verloren?’

‘Sorry,’ zei Ollie, en hij dacht aan de oom die hij nooit had gekend. Oom Henry was omgekomen in de Eerste Wereldoorlog, twee jaar voordat Ollie werd geboren. Elk jaar op Henry’s verjaardag herdacht Ollies vader zijn broer door op zalm te gaan vissen, hun lievelingssport toen ze jong waren en in het noorden van Engeland woonden. Ollie ging dan vaak met zijn vader mee, een dag vliegvisserij in de rust van het kabbelende water van de Saco River. Hoewel zijn vader niet in details wilde treden, had Ollie los weten te krijgen dat Henry door een wolk chloorgas de loopgraaf noodgedwongen had verlaten, waarna hij bestookt werd met mitrailleurvuur. Henry stierf op een Frans veld aan het westfront, en een deel van Ollies vader ook.

‘Je moet meer rekening houden met je vaders gevoelens over de oorlog. En met de mijne.’ Ollies moeder zweeg even. ‘Wil je iets eten?’

Ollie schudde zijn hoofd. Hij had het gevoel dat er een homp klei in zijn maag zat.

‘Je vader en jij kunnen dit gesprek voortzetten als we terug zijn uit het dorp.’ Ollies moeder stond op. ‘En ik wil dat je dan je verontschuldigen aanbiedt.’

‘Dat zal ik doen.’

Ze zette haar handen in haar zij.

‘Beloofd.’ Ollie raapte het elastiekje op en schoof het om zijn pols. ‘Ik ga. Ik moet een flinke lap grond besproeien.’

‘Zul je voorzichtig zijn?’ vroeg zijn moeder, en ze ging naar binnen.

Achter de schuur zag Ollie de verweerde kanariegele dubbeldekker staan, die eruitzag als een prehistorische vogel die zijn oude botten

in de ochtendzon liet opwarmen. De brandstoftank zat helemaal vol en het vliegtuig was geladen met insecticide, of zoals zijn vader het toepasselijk noemde, elfenstof. Hij controleerde de spandraden tussen de bovenste en onderste vleugels, stapte in de cockpit en zette zijn leren vliegeniersmuts op. Toen hij de hendel overhaalde om het vliegtuig te starten, sputterde de motor en begon de propeller te draaien, waardoor er trillingen door zijn lichaam gingen. Hij liet het toerental oplopen en liet het vliegtuig over een hobbelige aarden startbaan rijden, die midden in het aardappelveld lag. Het vliegtuig reed steeds sneller en de staart ging omhoog. Toen hij het idee had dat hij de juiste snelheid had – het instrumentenbord werkte namelijk niet – trok hij de hendel naar achteren en kwam het vliegtuig los van de grond. Hij vloog een rondje over het huis, en vroeg zich af hoe hij het moest bijleggen met zijn vader. Maar toen hij in westelijke richting naar de akkers vloog, zette hij de gedachten aan oorlog uit zijn hoofd en fantaseerde hij dat hij ooit hier weg zou gaan om te studeren.

Binnenkort werden de aardappelen geoogst in Maine, waarmee er een einde kwam aan weer een seizoen gewasbesproeiing. Het was het derde jaar dat hij thuisbleef om de familieboerderij te runnen. Ervan uitgaande dat ze deze herfst een flinke hoeveelheid aardappelen konden oogsten en dat de aardappelprijs niet zou kelderen, zouden ze misschien genoeg geld hebben zodat hij volgend jaar naar de universiteit kon. Hij was al aangenomen op Worcester Polytechnic Institute, maar hij mocht van zichzelf pas vertrekken als het beter ging met zijn vaders gezondheid. Met een beetje geluk zou hij over een jaar of zes een graad in de vliegtuigbouw hebben en kon hij weg uit Buxton.

Op zich was er niets mis met Buxton. In veel opzichten was een boerderij een geweldige plek om op te groeien en hij had er geen spijt van dat hij thuis was gebleven om zijn vader te helpen, maar de meesten van zijn vrienden waren jaren geleden al uit huis gegaan. Velen zaagden boomstammen voor een papierfabriek of hesen kreeften op het achtergedeelte van een kreeftenboot. De geluksvogels waren naar de universiteit gegaan, onder wie zijn vriendin Caroline, die naar

Bowdoin was vertrokken. Er zat steeds meer tijd tussen de brieven en uiteindelijk kwamen er helemaal geen brieven meer. Zelfs zijn beste vrienden van de middelbare school, Stan en James, waren naar de University of Maine gegaan en kwamen in de vakanties zelden naar huis. Ze genoten van het studentenleven terwijl Ollie nog bij zijn ouders woonde. Ze waren een andere weg ingeslagen en Ollie kon het hun niet kwalijk nemen dat het contact was verwaterd.

Caroline was Ollies eerste vriendin geweest. Ze hadden verkering gekregen in het laatste jaar van de middelbare school. Caroline was bijdehand en populair, en haar familie bezat een van de grootste houtzagerijen in York County. Naar Buxtonse maatstaven waren ze rijk. Ze vond hem leuk omdat hij kon vliegen, dacht Ollie, een eigenschap waarmee hij gunstig afstak bij de jongens die slechts in de auto van hun ouders rondreden. Hij had gedacht dat Caroline en hij de rest van hun leven bij elkaar zouden blijven, maar dat veranderde na het ongeluk van Ollies vader. Caroline, die beweerde dat ze niet tegen ziekenhuizen kon, was met tegenzin met Ollie en zijn moeder meegegaan op ziekenbezoek bij Ollies vader. En Caroline had terughoudend gereageerd toen Ollie zei dat hij zijn studie moest uitstellen omdat hij nodig was op de boerderij. Uiteindelijk was Ollie thuisgebleven en was Caroline naar de universiteit gegaan, waar ze zich van Ollie distantieerde. Zelfs in de vakanties had ze het te druk om hem te zien. Hij was mismoedig. *Ze wil het risico niet nemen dat ze met mij op een boerderij vast komt te zitten.* Na verloop van tijd beseftte Ollie echter dat het beter was dat Caroline en hij uit elkaar waren gegaan. Belangrijker nog, hij wist nu dat hij net zo'n relatie wilde als zijn ouders. Die zouden er altijd voor elkaar zijn, wat er ook gebeurde. *Ooit zal ik net zoveel van een vrouw houden als mijn vader van mijn moeder.*

Hoewel hij zijn hele leven in een dorp had gewoond waar hij iedereen met naam en toenaam kende, voelde hij zich er niet meer thuis. In Buxton was je boer of visser, en dat paste niet bij iemand die liever de snelheid van een vliegtuig dan de trage gang van een tractor had. Daar kwam bij dat hij allergisch was voor schaaldieren. Zodra hij een

hapje kreeft nam, kreeg hij uitslag en moest hij naar het toilet rennen.

Met een bul op zak zou hij vliegtuigen kunnen ontwerpen of bouwen, zou hij in delen van het land komen waar hij nog nooit was geweest, misschien zelfs wel helemaal in Californië. Maar wat hij het liefst wilde, was vliegen. Sinds zijn vader hem voor het eerst had meegenomen om gewassen te besproeien, was hij verkocht. Ollies vader had Ollie op schoot genomen, had hem een veel te grote leren vliegeniersmuts opgezet en was de lucht in gegaan. Ollie had gegrijsd. Hij vond het geweldig zoals het vliegtuig schuin de wolken in schoot als hij de hendel naar zijn borst toe trok. Hij voelde zijn vader lachen. Ollies rug botste tegen zijn vaders buik. Daarna had zijn vader zijn handen naar voren geschoven om te voorkomen dat ze een looping zouden maken, een gevaarlijke manoeuvre, want de dubbeldekker had geen veiligheidsgordels. Tegen de tijd dat hij veertien was en lang genoeg om bij de pedalen te kunnen, had zijn vader als copiloot gefungeerd, en had hij steeds minder instructies gegeven. Binnen een jaar vloog Ollie zelfstandig, tot ergernis van zijn moeder, die nog altijd bang was dat hij zich bij het voetballen zou blesseren. Om zijn moeder gerust te stellen, had zijn vader nieuwe veiligheidsgordels geïnstalleerd, maar gezien Ollies onverschrokken capriolen in de lucht was dat ongeveer even nuttig als een koorddanser een paraplu geven.

Toen hij een grote boerderij naderde, duwde Ollie de hendel naar voren. Hij voelde zijn lichaam omhoogkomen, en de neus van de dubbeldekker kantelde omlaag. De motor brulde. De wind blies hard in zijn gezicht. Vlak bij de grond wijzigde hij de stand van de hendel en hij voelde dat de zwaartekracht hem in zijn stoel drukte. Het vliegtuig trok horizontaal. Vijf voet boven een aardappelveld haalde hij de sproeihendel over. Een lading poeder dwarrelde als sneeuw uit de staart van het vliegtuig. Aan het eind van het veld trok hij hard aan de hendel, waardoor het vliegtuig over een rij hoge dennenbomen schoot. Hij boog af naar links en kwam terug om een volgende lading te lozen.

Ollie was de hele ochtend bezig met besproeien. Na de laatste

boerderij controleerde hij het brandstofniveau – het enige instrument dat leek te werken – en draaide hij de vleugels naar het noorden. De verspreid liggende velden verdwenen en in de verte zag hij zijn lievelingsplek: Sebago Lake. Daar woonden weinig boeren, in elk geval geen boeren die klant bij zijn vader waren, wat het onwaarschijnlijk maakte dat iemand aan zijn moeder zou verraden dat Ollie stunts uithaalde. Anders zou hij levend gevild worden.

Boven het meer deed hij een *snap roll*, alsof de vliegtuigromp aan een spies ronddraaide. Hij trok de neus recht omhoog de lucht in en vloog naar de wolken tot de propeller de strijd tegen de zwaartekracht verloor. Vlak voordat de motor afsloeg, liet hij het vliegtuig kantelen en deed hij een *stall turn*. Toen hij naar het water viel, trok hij op en vloog over het stilstaande water. Hij had zin om met het landingsgestel net het water te raken.

Een meisje met vlechtjes rende een huis uit – het enige huis aan de noordkant van het meer – en ging op een aanlegsteiger staan. Ze zwaaide en sprong op en neer. Ollie deed even een van de vleugels omlaag bij wijze van begroeting, vloog vlak boven de oever en voerde zijn gebruikelijke show op voor een eenkoppig publiek. Ollie kende het meisje alleen vanuit de lucht. Ze zat waarschijnlijk op de lagere school. Aangetrokken door het gebrul van de vliegtuigmotor, kwam ze vaak naar buiten om te kijken. Terwijl het meisje op de aanlegsteiger ging zitten, liet Ollie het vliegtuig de lucht in schieten, deed een *barrel roll* en trok weer recht. Hij deed een *split-s*, een loop en een aantal spins.

Ter afsluiting besloot hij een moeilijkere manoeuvre uit te voeren die hij minder vaak oefende: de *tailslide*. Hij maakte een kwart looping waardoor het vliegtuig op vol vermogen recht omlaagdook. De wind floot. De adrenaline gierde door zijn lichaam. Het vliegtuig bleef klimmen tot het stilviel, waarna het achteroverviel. Toen de neus door de horizon brak, duwde hij de hendel naar voren en liet hij het vliegtuig een duikvlucht maken. Hij trok hard aan de hendel en kwam vlak boven het meer weer horizontaal te vliegen, veel te dicht

bij het water eigenlijk. Zijn hartslag bonsde in zijn oren. Hij zag het meisje klappen.

Toen hij langs het huis dook, haalde hij een briefje uit zijn zak dat hij aan een stukje hout had bevestigd. Hij gooide het pakketje naar buiten. Het viel een paar meter bij de oever vandaan zacht in het gras.

Het meisje rende naar het pakketje, maakte het touwtje los en las het briefje.

Bedankt! Je bent geweldig publiek. Ollie.

Ze zwaaide met haar armen. Daarna vertrok hij.

Ollie deed het rustig aan en vloog zigzaggend naar huis, probeerde zo lang mogelijk in de lucht te blijven voordat hij weer verder moest met zijn klusjes op de boerderij. Toen hij Buxton naderde, maakte het dichte dennenbos plaats voor glooiende velden met mais, aard-appelen en hooi. De boerderij van zijn familie kwam in zicht en hij zag dat zijn vaders pick-uptruck er niet stond. In plaats daarvan stond er een glanzende nieuwe auto. Hij dook omlaag en zag een man in donkere kleding op de veranda staan. Hij helde naar de landingsbaan en landde. Ollie zette de motor uit, klom uit de cockpit en liep naar het huis. Toen hij dichterbij kwam, zag hij de '39 Plymouth met de bekende witte bovenkant en groene zijkant. De politieagent van het Portland Police Department stapte van de veranda af en nam zijn pet af, waardoor er een kaal hoofd met stoppelige grijze bakkebaarden te zien was.

'Oliver Evans?' vroeg de agent.

Ollie kreeg een knoop in zijn maag. 'Ja.'

'Er heeft een ongeluk plaatsgevonden.'

Ollie deed zijn mond open, maar er kwamen geen woorden uit.

'Het gaat om je ouders.'

'Is alles in orde met ze?'

De agent haalde een zakdoek uit zijn zak en veegde ermee over zijn gezicht. 'Het spijt me.'

Er ging een schok door Ollie heen. Hij klapte dubbel alsof hij een stomp in zijn maag had gekregen. 'Nee,' fluisterde hij vol ongeloof.

Een stortvloed aan gedachten en emoties zorgde ervoor dat hij het idee had dat de grond draaide. Hij was verdoofd en had moeite met lopen, moest door de agent in de politieauto geholpen worden. Toen ze wegreden, draaide Ollies maag zich om door de sigarenlucht die er in de auto hing.

‘De bestuurder had gedronken,’ zei de agent, die het stuur omklemde. ‘Hij was door rood gereden, schoot het trottoir op en raakte je ouders, die op dat moment net bij Casco Hardware de winkel uit kwamen.’

‘Het moet een vergissing zijn.’ Ollies hoofd bonkte en zijn hart werd geteisterd door een mengeling van angst en wanhoop.

De agent schraapte zijn keel. ‘Was het maar zo, jongen.’

Ollie zakte in de stoel als een marionet waarvan de touwtjes waren doorgeknipt. *Dit kan niet waar zijn!* Hij had de neiging het portier open te doen en de auto uit te springen, wilde van alles doen om aan deze nachtmerrie te ontsnappen. Ollie sloeg zijn handen voor zijn gezicht. Er stonden tranen in zijn ogen. Hij beet op zijn lip en proefde bloed.

Twintig minuten later kwam Ollie aan bij het mortuarium van Cumberland County. Het rook er naar ontsmettingsalcohol. De lijkschouwer, een magere stoïcijnse man die zijn handen stond te wassen boven een gootsteen, draaide de kraan dicht en nam Ollie mee naar een wand met koelladen met een nikkelen plaatje erop. De lijkschouwer veegde zijn handen af aan zijn laboratoriumjas, haalde bij twee laden de vergrendeling eraf en schoof de lichamen naar buiten.

De moed zonk Ollie in de schoenen. Zijn ogen traanden. Hij zag een flits voor zich van zijn vader die margrietten plukte, zijn moeders lievelingsbloem. Een beeld van zijn moeder die een handgeschreven briefje in zijn vaders lunchtrommel deed. Met eenvoudige geschenken toonden ze hun liefde voor elkaar. Maar er zouden geen bloemen meer zijn die zijn moeder op de keukentafel kon neerzetten. Geen lieve briefjes meer die zijn vader op de stapel in de la van zijn nachtkastje kon leggen.

De agent, die in de deuropening stond, wendde zijn gezicht af.

De lijkschouwer gebruikte de slip van zijn laboratoriumjas om zijn handen een laatste keer af te drogen. ‘Zijn dit uw ouders?’

Zijn moeder miste een schoen. Haar tenen waren bleekblauw. Zijn vaders borst was ingezakt en zijn linkerarm was lelijk gebroken. Niet in staat naar hun gezichten te kijken, raakte Ollie hun handen aan, die koud en stijf waren. Hij begon te huilen en knikte naar de lijkschouwer. Er rolden stalen wielmpjes. En zijn ouders verdwenen in de koeling.

Epping, Engeland – 11 september 1940

Susan werd wakker en rook vochtige aarde. Ze deed haar ogen open maar zag alleen zwart, alsof ze in haar slaap blind was geworden. Een golf van angst overspoelde haar. Haar hart bonkte. Ze ging rechtop zitten op het veldbed.

‘Gaat het?’ fluisterde Bertie.

Susan voelde dat Duchess zich tegen haar heen had genesteld. Ze raakte de vleugels aan, voelde de zachte veren onder haar vingers. ‘Ja.’

Bertie stak een lantaarn aan, waardoor zich een gloed verspreidde in de schuilkelder. Hij wreef in zijn ogen. ‘Zeker weten?’

Susan keek op naar het plafond, een mozaïek van kapotte bakstenen, grind en mortel. Ze luisterde. Geen ontploffingen. Geen sirenes. Geen ronkende motoren. Alleen kwetterende mussen vlak bij de deur. ‘Zijn ze weg?’

‘Ik denk het wel.’ Bertie keek op zijn zakhorloge. ‘We moeten wachten.’

Susan streeelde Duchess. De duif koerde. Susans hartslag vertraagde en haar ademhaling werd geleidelijk weer normaal. Na enkele minuten klonk de monotone sirene van vliegveld North Weald, het eindsignaal van het luchtalarm.

Susan stak Duchess onder haar arm, stond op en deed de deur van de schuilkelder open. Ze haalde diep adem, een mengeling van frisse lucht, dauw en verschoten kruit. De laatste sterren vervaagden in de lucht, maakten plaats voor de opkomende zon. Ze keek de kant van Londen op. De stad stond in brand. Er stegen rookpluimen op aan de horizon, alsof bommen de aarde hadden opengereten en een pad naar de hel hadden gemaakt.

Susan voelde de arm van haar grootvader op haar schouder. Ze liet haar hoofd hangen en drukte zich tegen hem aan.

Vier nachten achter elkaar waren er bommen gevallen. De asgrauwe waas zou in de loop van de dag oplossen als de brandweer onophoudelijk de branden bestreed. Maar in de avond zou er een nieuwe ronde van bombardementen en vernietiging volgen, die hen dwong om zich als mollen in de schuilkelder te begraven, waarna ze er de volgende ochtend uit kwamen om te kijken wat er nog over was van Londen.

‘Zal het ooit ophouden?’ vroeg Susan, terwijl ze haar tranen wegveegde.

‘Uiteindelijk wel,’ zei Bertie met een lichte aarzeling in zijn stem. Hij verplaatste zijn gewicht. Zijn gezicht vertrok van pijn.

‘Hoe gaat het met uw knieën?’

Bertie wreef over zijn knieschijven. ‘Die doen niet altijd wat ik wil.’

‘U moet uw wandelstok gebruiken.’

Bertie schudde zijn hoofd. ‘Die bewaar ik om stuk te slaan op Hitlers kont.’

Susan gaf haar grootvader een kneepje in zijn hand. ‘Kom, dan gaan we terug naar het huis, dan zal ik er zelf op doen.’

In de woonkamer – een knus vertrek met een stenen haard en een plafond met houten balken – hielp Susan Bertie in zijn stoel, rolde zijn broekspijpen op en smeerde zalf op zijn knieën, terwijl Duchess op de schoorsteenmantel zat. Ze veegde haar handen af aan een handdoek, liep naar de radio in de hoek van de kamer en zette hem aan. Statische ruis. Ze draaide aan de knop en vond het signaal.

Ze luisterden naar het nieuws. De verwoesting werd alleen in vage bewoordingen omschreven en er werd niets gezegd over slachtoffers.

‘Waarom geven ze geen details?’ vroeg Susan.

‘Spionnen. We willen de nazi’s geen informatie verstrekken over wat ze hebben bereikt.’

Susan huiverde bij de gedachte aan spionnen in Londen. Ze wilde dolgraag meer weten en, belangrijker nog, ze wilde weten hoe ze kon helpen. Een uur later kreeg ze antwoorden toen de premier het volk toesprak.

Terwijl Susan opnieuw zelf op Berties knieën smeerde, waardoor er een eucalyptusgeur in de kamer kwam te hangen, luisterden ze naar de zelfverzekerde, standvastige stem van Winston Churchill. Churchill had het over Hitlers ambitie om heerschappij over het luchtruim boven Groot-Brittannië te krijgen, waarna de Duitse grondinvasie zou volgen. En hoewel Churchill het had over de barbaarse aanvallen op burgers, ging het niet alleen over de bombardementen op Londen. Zijn toespraak, zo dacht Susan, was bedoeld om een vuur in het hart van de Britten aan te wakkeren en hun vechtlust te prikkelen.

Susans ademhaling versnelde. Ze zag Bertie met open mond naar de radio kijken. Ze stelde zich voor dat er Duitse troepen op de Britse kust landden en door het Epping Forest marcheerden, waarbij ze onderweg alles in brand staken en iedereen vermoordden.

Na Churchills korte radiorede, waarin hij de bevolking opriep hun plicht te doen, stond Susan op. Ze zette de radio uit. Ze dacht aan de Londenaren die worstelden om hun normale leven weer op te pakken. Ondanks de hoop in Churchills woorden zouden leraren hun klaslokaal binnenlopen en merken dat de meeste leerlingen naar het platteland waren gestuurd. IJzerwerkers zouden platgebombardeerde ijzergieterijen aantreffen. Bakkers zouden geen bloem hebben om grantsoeneerd brood van te bakken. Politieagenten zouden door verlaten straten patrouilleren. Maar iedereen zou zijn plicht vervullen, hoe dan ook. En dat gold ook voor Bertie en haar.

‘We moeten aan de slag,’ zei Susan.

Bertie knikte, deed het verband om zijn knieën strakker en ging staan.

Susan droeg Duchess naar buiten, drukte een kus op het kopje van de duif en gooide haar de lucht in. Duchess vloog een rondje boven de tuin en landde op het dak van de duiventil. De vogel stak haar kopje onder haar vleugel alsof ze haar ogen wilde afschermen van de vuurgloed boven Londen.

Susan keek naar het apocalyptische tafereel aan de horizon. 'Binnenkort is het voorbij,' fluisterde ze tegen zichzelf, niet wetend dat de Luftwaffe Londen zevenenvijftig nachten achter elkaar zou bombarderen.

Buxton, Maine

De uitvaart van Ollies ouders was op een dinsdag. Het was niet druk. Ollie was enig kind en de naaste familie bestond uit mensen die hij nooit had ontmoet en die in kleine plaatsen aan de Engelse kust en in de Schotse Hooglanden woonden. De mensen die er wel waren, waren voornamelijk boeren uit de directe omgeving: hardwerkende mannen en vrouwen die hun gesteven zondagse kleding hadden aangetrokken om hun medeleven te komen betuigen. Achterin stonden een paar pilotenvrienden van zijn vader. Een van hen was een pezige man met donkere, diepliggende ogen die trots zijn onderscheiding met gespreide vleugels, gekregen voor zijn verdiensten in de Eerste Wereldoorlog, op de revers van zijn ruimvallende jasje droeg.

Het was een korte plechtigheid. Ollie, die zijn blik strak op de kisten gericht hield, had moeite om naar de dominee te luisteren. Na de dienst bedankte hij alle aanwezigen persoonlijk en nam hij hun eindeloze handdrukken, omhelzingen en condoleances in ontvangst zonder daar troost uit te putten. Hij hoorde mensen fluisteren over de man die nu nuchter in de gevangenis zat en veroordeeld zou worden voor het doodrijden van Ollies ouders, maar de gerechtigheid van een lange gevangenisstraf zou hen niet terugbrengen.

De bank had gevraagd of Ollie donderdag kon langskomen voor een gesprek. Ollie stond vroeg op en reed in de pick-uptruck van zijn ouders naar Portland. Hij deed de ramen open, omdat hij bang was dat hij zou gaan huilen als hij ook maar een vleugje van zijn vaders aftershave of zijn moeders parfum rook. Hij moest niet hebben dat hij met rode ogen bij de bank aankwam.

Een receptioniste nam hem mee naar het kantoor van de bankier. Een dikke man met een klompneus en brillantine in zijn haar zat aan een groot, opgeruimd bureau met daarop alleen een visitekaartjeshouder met de tekst: SAL BRONSON, DIRECTEUR. De man nam niet de moeite te gaan staan en gebaarde dat Ollie kon gaan zitten.

‘Ollie,’ zei meneer Bronson. ‘Dit is meneer Hood, de advocaat die ons zal helpen de zaken af te wikkelen tussen de bank en de nalatenschap van uw ouders.’

Ollie keek naar de man met potloodsnor op de stoel naast hem. De man tikte zonder oogcontact te maken tegen zijn hoed en maakte de aktetas open die op zijn schoot stond.

‘Ollie, weet u welk bedrag uw ouders aan schulden hadden uitstaan?’ vroeg de bankier.

‘Nee, niet precies.’ Ollie verschoof op zijn stoel. ‘Ze hadden ongetwijfeld schulden, we zijn immers boeren.’

‘Ik heb begrepen dat uw ouders geen levensverzekering hadden. Klopt dat?’

Ollie knikte.

Meneer Hood overhandigde Ollie wat papieren.

De bankier leunde naar achteren. ‘Dit is een lijst met openstaande schulden met betrekking tot de boerderij, het huis, de machines en de gewasbesproeiing. Uw ouders hadden een betalingsachterstand. Om kort te gaan, er zijn zoveel schulden dat we overgaan tot beslaglegging.’

Ollie slikte. ‘En de aardappeloogst?’

De bankier schudde zijn hoofd. ‘Dat zal amper iets uithalen.’

‘Ook al liepen ze dan misschien achter met betalen, mijn ouders

zijn hun financiële verplichtingen altijd nagekomen.'

De bankier stak zijn hand op. 'We hebben vanmorgen een team op pad gestuurd om het landbouwmaterieel in beslag te nemen. Meneer Hood zal de executieverkoop verder regelen.'

'Daar moet toch wel een oplossing voor te vinden zijn?' zei Ollie.

De bankier schudde zijn hoofd. 'Het is jammer dat uw vader grond van andere boeren gratis besproeide, om nog maar te zwijgen van de kostbare landbouwgrond die hij als landingsbaan in gebruik had.' Hij haalde zijn worstvingers door zijn gladde, achterovergekamde haar. 'Uw vader was geen goed zakenman.'

Ollie ging staan. Zijn hartslag bonsde in zijn oren. 'Mijn ouders hebben het financieel gezien misschien niet handig aangepakt, maar ze waren goede, hardwerkende mensen die veel om de boeren in Buxton gaven.' Hij smeedt de papieren neer, die zich over het bureau verspreidden, en vertrok.

Bij thuiskomst bleek er aan het begin van de oprit al een bord te staan dat de boerderij geveild zou worden. Ollie stopte, rukte het bord uit de grond en smeedt het in de tuin. Aan de voordeur hing zo'n zelfde aankondiging. Hij rukte het papier eraf en verfrommelde het. Binnen leek alles nog hetzelfde, maar achter de schuur was een ander verhaal. De tractor was weg en de dubbeldekker had geen propeller meer. Ollie nam aan dat de bankmedewerkers die zich bezighielden met de inbeslagname de propeller eraf hadden gehaald en iemand zouden zoeken die de dubbeldekker naar een andere locatie kon vliegen. Hij voelde de drang om de hooizolder op te klimmen en de oude propeller te pakken. Het was nu alsof het vliegtuig naakt was achtergelaten. Er was een stukje uit het blad, maar de oude propeller deed het nog wel. Maar waar kon hij naartoe? En wat zou hij doen als hij daar was? En als hij op de boerderij bleef, hoelang zou het dan duren voordat hij uit het huis werd gezet?

Hij zou hier niet blijven om te moeten toekijken terwijl de boerderij van zijn ouders geveild werd. Ollie ging naar zijn slaapkamer en pakte zijn koffer. Hij stopte er wat spullen in die belangrijk voor hem waren:

een foto van zijn ouders, die hij uit het lijstje op de schoorsteenmantel had gehaald, zijn vluchtlogboek en zijn toelatingsbrief voor het Worcester Polytechnic Institute. Hij reed weg, kon het niet opbrengen nog een laatste keer om te kijken. Zijn eerste stop was de begraafplaats, waar hij goudgele wilde bloemen – die hij langs de kant van de weg had geplukt – op de graven van zijn ouders neerzette. Hij nam afscheid, niet wetend wanneer hij zou terugkomen. Toen hij bij hun aardhopen vandaan liep, wilde hij dat hij de tijd had genomen om kunstbloemen te kopen, zodat de graven er goed uit zouden zien zolang er geen gras groeide.

Zijn tweede stop was bij een kleine tweedehandsautodealer in Buxton. Hij verkocht de pick-uptruck omdat hij meer aan geld had dan aan een vervoermiddel. Bovendien zou de bank de pick-uptruck vorderen als hij die niet verkocht. Hij kreeg er slechts vijftientig dollar voor, maar dat leek hem redelijk, want alle portieren waren verroest en de motor klonk als een blender vol met munten.

Ollie begon aan de wandeling van vijftwintig kilometer. Hij had er geen spijt van dat hij niet naar een autodealer dichterbij het station van Portland was gegaan. Hij had tijd nodig om na te denken. Naar Worcester gaan was een mogelijkheid, maar met slechts vijftientig dollar plus wat kleingeld op zak, had hij niet genoeg om het inschrijfgeld van de universiteit te betalen. Wat hij nodig had, was werk, en een dak boven zijn hoofd. Hopelijk zou hij van het lopen een helderder hoofd krijgen, zodat hij een plan kon maken.

Hij keek op zijn horloge, keek daarna naar de zon die naar de dennenbomen zakte en besepte dat hij de avondtrein naar Boston waarschijnlijk niet zou halen. Omdat hij niet terug naar huis wilde, liep hij door, ook al betekende dit dat hij de nacht op het station zou moeten doorbrengen omdat de trein pas de volgende ochtend ging.

Het was rustig onderweg, op het getjirp van cicaden en het getitsel van onkruid na als er auto's langsreden. Toen hij een lamme arm kreeg, nam hij de koffer in zijn andere hand. Stap voor stap liep hij over County Road 22. De temperatuur daalde nadat de zon was ondergegaan. De uren verstreken en hij bereikte Congress Street.

De lichten van Portland verlichtten de horizon. Enkele honderden meters rechts van hem zag hij de startbaanverlichting van Portland Airport. Hij bleef staan, zette zijn koffer neer en wreef over zijn arm. Drie startbanen op een groot terrein, een klein bakstenen gebouw met één verdieping, twee hangars. Hij hoorde twee motoren tegelijk sputteren. Een paar seconden later sloegen de motoren aan, waarna ze abrupt stopten.

Ollie volgde een ventweg om het beter te kunnen zien en zag een man met een snor in een olijfgroen legeruniform met een ongebruikelijke riem over de uniformjas, die naar een piloot van een klein passagiersvliegtuig riep dat die de motor af moest zetten. Ollie zag op het achterste gedeelte de letters RCAF en een Brits *roundel*, dat eruitzag als een schietschijf. De piloot stak zijn hand uit het raam en zwaaide, kwam uit zijn stoel en verliet het vliegtuig terwijl de andere mannen de motoren onderzochten. Een boordwerktuigkundige met smeervegen over de voorkant van zijn overall kwam naar buiten om hen te helpen.

De man met snor zag Ollie, nam een slok uit een flacon die hij vasthad en zei: ‘Wat heb je hier te zoeken, jongen?’

Ollie keek achter zich en besepte dat de man het tegen hem had. ‘Niets,’ zei hij, waarbij hij in het handvat van zijn koffer kneep. ‘Zo te horen zijn de motoren verzopen.’

‘Heb je verstand van vliegtuigen?’

Ollie slikte. ‘Helaas alleen van dubbeldekkers die veel ouder zijn dan dit toestel.’

De man glimlachte. Er verschenen kraaienpootjes bij zijn ooghoeken. ‘In dat geval... Drink je mee?’

Ollie aarzelde.

‘Ze hebben deze kist zo opgelapt.’ De man, die drie rijen glimmende medailles op de linkerkant van zijn uniformjas had, stapte naar voren en stak zijn hand uit. ‘Bishop.’

‘Ollie.’ Hij gaf hem een hand en ze gingen op een bankje naast een hangar zitten.

Bishop gaf de flacon aan Ollie. ‘Proost, beste kerel.’

Ollie nam een slok, voelde het branden in zijn keel en hoestte. ‘Bedankt,’ zei hij hijgend.

Bishop lachte. ‘Vertel eens wat je van dubbeldekkers weet.’

Ollie vertelde over zijn vaders dubbeldekker en over gewasbesproeiing, en zei dat hij al vanaf zijn veertiende vloog. Bishop stelde veel vragen, alsof vanuit de lucht kunstmest over aardappelen strooien iets geweldigs was. Hij wilde vooral weten of Ollie meer dan driehonderd officieel geregistreerde vliegers had.

Ollie maakte zijn koffer open, haalde het vluchtlogboek onder een broek vandaan en bladerde erdoorheen. ‘Ik heb de uren nooit geteld, maar het zijn er beslist meer dan duizend.’

‘Indrukwekkend.’

Ollie zag Bishop naar zijn koffer kijken. ‘Ik ben op weg naar Worcester om vliegtuigbouwkunde te gaan studeren.’ Hij deed zijn koffer dicht en zette die neer, hoopte dat hij een manier kon vinden om de opleiding te betalen.

Bishop nam een slok uit de flacon en gaf hem weer aan Ollie. De tweede slok brandde minder erg dan de eerste, warmde Ollies maag en liet een sterke turfachtige smaak achter in zijn mond.

‘Je was een jaar jonger dan ik toen je je eerst solovlucht maakte,’ zei Bishop. ‘Op mijn vijftiende bouwde ik een vliegtuig van karton, kratten en touw. Ik vloog ermee vanaf het twee verdiepingen tellende huis van mijn ouders in Ontario, of beter gezegd: ik stortte met mijn monsterlijke struisvogel neer in mijn moeders rozentuin. Mijn zus heeft me met een snoeischaar uit het wrak bevrijd. Gelukkig heb ik er alleen wat schrammen en een uitbrander van mijn ouders aan overgehouden.’ Bishop stroopte zijn mouw op en liet Ollie een lang, smal litteken op zijn elleboog zien. Daarna nam hij een slok uit de flacon.

Het daaropvolgende uur spraken ze over vliegen en vliegmanoeuvres met dubbeldekkers: barrel rolls, spins, voorwaartse en achterwaartse loopings, *lazy eights* en *Immelmanns*. Toen de piloot naar hen toe kwam en tegen Bishop zei dat de motor gerepareerd was, wuifde

Bishop hem weg en zei dat hij het vliegtuig opnieuw moest controleren.

Bishop leunde naar achteren. ‘Zeg, Ollie, wat vind je van de oorlog?’

Hij dacht aan de gesprekken met zijn ouders en werd overvallen door een gevoel van verlies. ‘Ik snap niet waarom we nog niet meedoen aan de oorlog, waarom we niet bijspringen.’

Bishop knikte. ‘Heb je weleens overwogen bij de luchtmacht te gaan?’

‘Het us Army Air Corps eist dat je een universitaire opleiding hebt gevolgd en dat heb ik nog niet.’

Bishop glimlachte. ‘De Canadese en Britse luchtmacht zijn minder streng, die eisen alleen driehonderd vlieguuren en een vliegbrevet, en je moet vrijgezel zijn. Het is zelfs geen punt als je een bril draagt.’ Hij nam nog een slok uit zijn flacon. ‘Als je besluit om toch niet naar de universiteit te gaan, kan ik regelen dat je bij de Royal Canadian Air Force kunt.’

‘Met alle respect, meneer...’

‘Zeg maar Bish. Iedereen die samen met mij drinkt noemt me Bish.’ Hij gaf Ollie de flacon.

Ollie nam nog een slok en voelde zijn hoofd draaien. ‘Ik heb mijn studie al drie jaar uitgesteld. En als ik me al bij een buitenlandse luchtmacht zou aanmelden, dan zou het bij de Britse Royal Air Force zijn.’

‘De RAF. Waarom als ik vragen mag?’

Ollie dacht aan het laatste gesprek met zijn vader. Hij werd overspoeld door schuldgevoelens en kreeg tranen in zijn ogen. ‘Mijn vader heeft me altijd voorgehouden dat onze familie dan wel ons accent kwijt mocht zijn, maar dat ons bloed altijd Brits zou zijn.’

Bishop grinnikte. ‘Een man die trots is op zijn afkomst, daar hou ik van. Je hebt een goede vader, jongen.’

Ollie slikte. ‘Had.’

Bishops glimlach verdween.

‘Mijn ouders zijn overleden.’

‘O, sorry.’

Ze zaten even naar de tjirpende krekels te luisteren die zich vastklampten aan de laatste dagen van de zomer. Toen haalde Bishop een visitekaartje uit zijn zak, schreef met pen iets op de achterkant en gaf het aan Ollie.

Bishop verbrak de stilte: ‘Mocht je van gedachten veranderen over je studie, zo kun je bij de Canadese of Britse luchtmacht terecht. Toevallig hou ik me bezig met rekruteren voor de Royal Canadian Air Force. Het adres van ons hoofdkwartier in New York staat op de voorkant. Op de achterkant heb ik de naam geschreven van een man in Londen die ik ken en die een Amerikaans gevechtsseskader voor de RAF aan het oprichten is. Het enige wat je hoeft te doen is regelen dat je in Londen komt. Ik garandeer niets, maar ik zal ervoor zorgen dat je naam op een lijst staat, Ollie... eh...’

‘Evans.’

‘De rest moet je zelf doen, Ollie Evans.’

‘Bedankt voor het aanbod, en voor de drank, maar ik vertrek morgenochtend naar Worcester.’

Door het lawaai van de twee motoren waren ze niet meer verstaanbaar. Ollie gaf Bishop een hand en liep met hem mee naar het vliegtuig.

‘Succes, Ollie.’ Bishop ging de vliegtuigtrap op. Zijn bemanning was al aan boord en wachtte op hem.

‘Bishop!’ riep Ollie, door de drank overmoedig geworden.

Bishop draaide zich boven aan de trap om.

‘Waarom vloog je met een kartonnen vliegtuig vanaf je ouderlijk huis?’

Bishop glimlachte, leek in het donker opeens ouder. Een man, waarschijnlijk halverwege de veertig, die oud was geworden door de stress van de oorlog. ‘Omdat ik geboren ben om te vliegen, beste man.’ Hij stapte het vliegtuig in en sloot de cabinedeur.

Ollie voelde een windvlaag van de propellers en rook een vleugje kerosine. Hij zag het vliegtuig vaart maken op de startbaan, de nacht in schieten en tussen de sterren verdwijnen.

De boordwerktuigkundige die aan het vliegtuig had gesleuteld, kwam op Ollie af. ‘Weet je wie dat was?’ Hij veegde de smeer op zijn handen af aan de voorkant van zijn overall.

Ollie krabde op zijn hoofd. ‘Hij zei dat hij Bishop heette.’

‘Dat was Billy Bishop, *air marshal* bij de Canadese luchtmacht. Hij kwam net uit Nova Scotia. Ik hoorde de piloot zeggen dat Bishop daar een ontmoeting had gehad met Winston Churchill. En nu is hij op weg naar een geheime afspraak met president Roosevelt. Niet te geloven, toch? Ze zijn bezig met een rekruteringskantoor voor piloten in New York. Bishop moet de FBI overhalen een oogje toe te knijpen wat betreft de Amerikaanse neutraliteitswet.’ De boordwerktuigkundige stootte Ollies arm aan. ‘Wat zei hij tegen je?’

‘We hebben gewoon wat over vliegen gepraat.’ Ollie pakte zijn koffer en ging weg.

Ollie liep naar het station, maar het hek was op slot. Hij beseftte dat hij zou moeten wachten tot het station de volgende ochtend weer openging, zocht een bankje en ging zitten. Toen zijn ogen aan het donker gewend waren, zag hij een man met baard in een vuilnisbak snuffelen. Ollie zag de man er iets uithalen en schoonvegen, waarna hij het in zijn mond stak. Hij vroeg zich af of de man een slachtoffer van de grote economische depressie was. Het kon ook zijn dat de man net als zijn vader gewond was geraakt, waardoor zijn leven een andere wending had genomen. Ollie kon het niet aanzien dat de man tussen eten zocht dat vergeven was van de vliegen, en haalde wat kleingeld uit zijn zak. Toen hij op hem af liep, hief de man met baard een lege melkfles op. Langzaam stak Ollie zijn handen in de lucht, knielde neer en legde het geld op het trottoir.

Tegen de tijd dat Ollie terug was bij zijn bankje had de man het geld opgeraapt en was hij verdwenen. Uitgeput dook Ollie in elkaar en hij sloot zijn ogen.

Een paar minuten later schrok Ollie wakker van een harde klap op zijn hoofd. Verdoofd viel hij van het bankje af. Het koude trottoir drukte tegen zijn wang. Zijn hoofd bonkte. Hij raakte zijn schedel

aan en merkte dat zijn vingers nat werden. Hoewel alles wazig was, zag hij een donkere gestalte in zijn koffer rommelen. Hij probeerde te gaan staan, maar verloor zijn evenwicht en viel. Toen de duizeligheid afnam, ging hij zitten. Zijn aanvaller was gevlucht. De inhoud van zijn koffer lag als confetti over het gras verspreid. En naast hem lagen scherven van een kapotte melkfles.